

Konarski, Stanisław

Alina Sokołowska

Almanach Muzealny 5, 334-338

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ALINA SOKOŁOWSKA

Alina Julia Damięcka-Sokołowska urodziła się 28 maja 1911 r. w Żbikowie koło Warszawy. Była córką Tadeusza Damięckiego, kierownika Sekcji Wojskowej w Wydziale Spraw Ogólnych Zarządu Miejskiego m. st. Warszawy i Aleksandry z Hamplów. W 1921 r. wstąpiła do pierwszej klasy II Gimnazjum Żeńskiego Magistratu m. Warszawy, mieszczącego się przy ul. Hożej 27; w tymże gimnazjum w maju 1929 r. zdała maturę. Od jesieni tego roku rozpoczęła studia historyczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. W okresie studiów pracowała dorywczo w Archiwum Ordynacji Zamoyskich w Warszawie; równocześnie od listopada 1931 do maja 1932 r. uczęszczała na kurs bibliotekarski, organizowany przez Bibliotekę Publiczną w Warszawie, a w r. 1934 ukończyła analogiczny kurs przy Centralnej Bibliotece Wojskowej. Na przełomie 1933/34 r. pracowała też dorywczo w Komitecie Funduszu Pracy m.st. Warszawy. Na podstawie pracy „Życie Starej Warszawy w II połowie XVII w.” pisanej pod kierunkiem prof. Stanisława Arnolda, otrzymała w czerwcu 1934 r. tytuł magistra filozofii z zakresu historii. Już po otrzymaniu dyplomu zdała dodatkowo dwa egzaminy: z nauki o Polsce współczesnej i z nauk ekonomicznych, a w 1934/35 r. ukończyła Studium Pedagogiczne dla kandydatów na nauczycieli, oraz odbyła roczną praktykę szkolną¹.

Nie mogąc znaleźć w Warszawie odpowiedniej pracy, przeniósła się do Brześcia nad Bugiem, gdzie była w roku szkolnym 1936/37 nauczycielką historii i propedeutyki filozofii w prywatnej szkole średniej im. J. Niemcewicza. W 1937 r. wyszła za mąż za Mariana Sokołowskiego, studenta

¹ Przebieg studiów opracowany na podstawie materiałów zawartych w teczce studenckiej Aliny Damięckiej (Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, sygn. RP 30966), a także teczce akt personalnych Muzeum Historycznego m.st. Warszawy.

Politechniki Warszawskiej i powróciła do Warszawy. Młode małżeństwo borykało się z trudnościami materialnymi. Równoległe ze studiami, mąż dorabiał, jako administrator domu, a także zleconymi kreśleniami technicznymi. Zamieszkali w drewnianym domku, będącym własnością rodziców męża przy ul. Boernerera (później St. Kunickiego) 7 na dalekim zachodnim przedmieściu Warszawy. Po długich staraniach A. Sokołowska dostała w październiku 1938 r. pracę w warszawskim Muzeum Narodowym. Początkowo była pracownikiem działu oświatowego i oprowadzała wycieczki po wystawach, a następnie została przeniesiona do tworzącego się oddziału Muzeum Narodowego - Muzeum Dawnej Warszawy na Rynku Starego Miasta nr 32 i nr 34.

O okresie życia A. Sokołowskiej w czasie drugiej wojny światowej wiadomo niewiele. Stosunkowo najwięcej wiemy o pierwszych miesiącach wojny, gdyż Sokołowska opublikowała krótkie wspomnienie z tego okresu². Przez cały wrzesień 1939 r. przebywała w Muzeum Narodowym w Al. Jerozolimskich, gdzie pomagała w ewakuacji zbiorów z sal ekspozycyjnych do piwnic i pakowaniu ich do skrzyń. W czasie tych prac została ranna odłamkami szkła wskutek wybuchu dużego pocisku. Do jej obowiązków należało też przygotowywanie i wydawanie pokwitowań depozytowych dla ludzi przynoszących do Muzeum na przechowanie dzieła sztuki. Było to wówczas zjawisko masowe, gdyż mieszkańcy Warszawy uważali, że obiekty te będą bezpieczniejsze w piwnicach muzealnych, niż w ich mieszkaniach. Po kapitulacji miasta A. Sokołowska przeniosła się na Stare Miasto do Muzeum Dawnej Warszawy, gdzie inwentaryzowała zbiory biblioteczne Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości, a także zbiory muzealiów Stanisława Patka.

W kwietniu 1940 r. urodził się jej synek Marek, a córka Maria przyszła na świat 25 marca 1944 r., to jest na cztery miesiące przed wybuchem Powstania Warszawskiego. Cały swój czas poświęcała wychowaniu dzieci, dorabiając tylko pracami chałupniczymi - robotami na drutach. Mąż utrzymywał rodzinę różnymi dorywczymi pracami, a od 1941 r. do wybuchu powstania był kierownikiem robót inżynieryjno-budowlanych w firmie „Konstanty Żółciński i Ska” w Al. Jerozolimskich 93. Brak jest informacji o losie rodziny Sokołowskich w czasie Powstania Warszawskiego i przez kilka miesięcy po jego upadku. Wiadomo jedynie, że Marian Sokołowski w lutym 1945 r. wznowił pracę w firmie budowlanej K. Żółcińskiego, przekształconej wkrótce na firmę „Sobiepan i Filipowicz”, a od czerwca 1948 r. został kierownikiem nadzoru w Zakładzie Osiedli Robotniczych.

A. Sokołowska podjęła pracę w maju 1948 r. w Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki. Wkrótce potem stała się jedyną żywicielką rodziny, bo mąż jej zmarł 24 lutego 1949 r. Pracowała

² „Rocznik Muzeum Narodowego”, T.9; 1965, s. 374-376.

w Naczelnej Dyrekcji na stanowisku adiunkta, a następnie radcy m.in. w Biurze Studiów do końca 1950 r., kiedy to przeszła, na własne życzenie, do Centralnego Muzeum Historycznego w Warszawie³. Warunki, w jakich przyszło jej pracować w nowej instytucji nie były łatwe. Rynek Starego Miasta był wielkim placem budowy i już samo przedostanie się do siedziby powstającego Muzeum było problemem. Po stronie Dekerta odbudowane były w tym czasie tylko dwie kamienice: „Pod Murzynkiem” (Rynek Starego Miasta 36) i Szlichtingowska (Rynek Starego Miasta 34). W pomieszczeniach muzealnych panowała ogromna wilgoć, w okresie zimowym szwankowało ogrzewanie. A. Sokołowska została mianowana adiunktem, kierownikiem działu historii Warszawy feudalnej. Później nastąpiło sprecyzowanie okresów historycznych Warszawy i ich nowy podział. A. Sokołowskiej przypadł okres od wojen szwedzkich do upadku niepodległości Polski (1655-1795). Okresem wcześniejszym zajmowała się średniowieczniczka mgr Wanda Szaniawska, zaś wiekami XIX i XX – mgr Jan Kosim. Pracowali oni od grudnia 1951 r. pod nowym kierownictwem – dyrektorem Muzeum został dr Janusz Durko. Nieco później dołączyła do nich mgr Emilia Borecka, której domeną były dzieje Warszawy po 1918 roku.

Wkrótce po podjęciu pracy w Muzeum Sokołowska została wysłana na 3-tygodniowy kurs wiedzy marksistowskiej, zorganizowany dla muzeologów przez Naczelną Dyrekcję Muzeów i Ochrony Zabytków w Szklarskiej Porębie. Szkolenie to nie wpłynęło na jej światopogląd; w swej pracy badawczej nie stosowała się do metod materializmu dialektycznego, a także przez całe życie pozostawała bezpartyjną. Brała udział w opracowywaniu scenariuszy wystaw czasowych. Już we wrześniu 1951 r. otwarta została wystawa „Zabytki budownictwa Warszawy w malarstwie i grafice”, a w lipcu roku następnego duża wystawa „Dawna Warszawa X-XVIII w.,” przedstawiająca prehistorię miasta oraz jego rozwój urbanistyczny, gospodarczy i kulturalny. Obie wystawy opracowane zostały wspólnie z W. Szaniawską, w oparciu o zbiory, wypożyczone z warszawskiego Muzeum Narodowego. Następnymi ważniejszymi wystawami w jej opracowaniu były: „Warszawa w malarstwie i grafice XVII-XIX w.” (1953), „Pokaz archiwaliów i pamiątek związanych z Konstytucją 3 Maja i Komisją Edukacji Narodowej” (1957), „Krasicki i wiek Oświecenia w Polsce” (1961), „Pięć wieków Szpitala św. Ducha w Warszawie 1444-1964” (1964), „Varsaviana w zbiorach drezdeńskich” (1965), „Tysiąc lat kultury polskiej na Śląsku, Ziemi Lubuskiej, Pomorzu, Warmii i Mazurach” (1966 – wystawa wspólna kilku muzeów polskich, eksponowana w Muzeum Narodowym w Warszawie).

Znaczący był też udział A. Sokołowskiej w tworzeniu ekspozycji stałej. Pierwsze lata jej pracy w Muzeum to poszukiwania, głównie archiwalne,

³ Muzeum to otrzymało w 1953 r. istniejącą do dziś nazwę: Muzeum Historyczne m.st. Warszawy.

konieczne, aby poprzez syntezę dziejów miasta opracowywać scenariusz stałej ekspozycji. Potem było borykanie się z trudnościami dopasowania scenariusza z warunkami lokalowymi i praca przy dokumentacji ekspozycji „zastępczych”, koniecznych na wystawie wobec braku oryginałów. Przykładem wspaniałego pomysłu na taki ekspozat „zastępczy” była zajmująca dużą salę wystawową makietą Warszawy z drugiej połowy XVIII w. Makieta tę wykonali plastycy, ale cała jej strona dokumentacyjna była dziełem pracowników Muzeum Historycznego. Ekspozycja stała, której współautorem była A. Sokołowska została otwarta w styczniu 1955 r. Brała też udział w pracach nad przebudową i modernizacją wzbogaconej ekspozycji, związanej z 700-leciem istnienia Warszawy, obchodzonym w 1965 r. Nowa ekspozycja nosiła nazwę „Siedem wieków i 20 lat Warszawy”.

W okresie pracy w Muzeum Sokołowska opublikowała ponad 30 artykułów i książek, dotyczących prawie wyłącznie dziejów Warszawy, a m.in.: *Bazyli Walicki i założenie Walicowa w drugiej połowie XVIII w.*⁴, *W pięćdziesiątą rocznicę założenia Warszawskiego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości*⁵, *Warszawa w rysunkach Aleksandra Majerskiego*⁶, *Miasto Stołeczne Warszawa*⁷, *Varsaviana w zbiorach drezdeńskich*⁸, *Przemiany struktury ludnościowej Warszawy na przełomie XVII i XVIII w.*⁹, *Kościół i klasztor Bonifratrów w Warszawie*¹⁰, *Od Agrykoli do Żywnego. Mały słownik patronów ulic Warszawy*¹¹, oraz 8 życiorysów do Polskiego Słownika Bibliograficznego i kilka artykułów w „Stolicy”. W trzech tomach „Bibliografii Warszawy”¹² opracowała działy: *Wyznania, Środowisko geograficzne i Materiały ogólne*. W końcu lat pięćdziesiątych Sokołowska pisała pod kierunkiem prof. Stanisława Herbsta rozprawę doktorską pt. *Zniszczenie i odbudowa Warszawy po potopie szwedzkim. Przemiany struktury gospodarczej i społecznej miasta*. Mimo, iż praca ta, jak wynika z zaświadczenia prof. Herbsta z listopada 1958 r.¹³ była daleko zaawansowana, nie została ukończona. Prawdopodobnie zmusiły do tego A. Sokołowską względy materialne. Była jedyną żywicielką rodziny. W latach sześćdziesiątych została członkiem zarządu Oddziału Wolskiego Towarzystwa Przyjaciół Warszawy. Była w tym towarzystwie bardzo czynna, przez dłuższy czas pełniła funkcję

⁴ „Przegląd Historyczny” 1958, z. 4, s. 462-472.

⁵ „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki” 1958, z. 4, s. 217-221.

⁶ Warszawa 1958.

⁷ [w:] *Miasta polskie w tysiącleciu*, Wrocław 1965, s. 199-230.

⁸ Warszawa 1965 – wstęp i współopracowanie.

⁹ „Rocznik Warszawski” 1966, s. 148-156.

¹⁰ „Biuletyn Historii Sztuki” 1967, nr 3, s. 405-416 – współautorstwo.

¹¹ Warszawa 1968 – redakcja i współautorstwo.

¹² Druki zwarte. Wrocław 1958; Wydawnictwa ciągłe 1944-1954. Wrocław 1964; Wydawnictwa ciągłe 1864-1903. Wrocław 1971.

¹³ W teczce akt personalnych A. Sokołowskiej w Muzeum Historycznym.

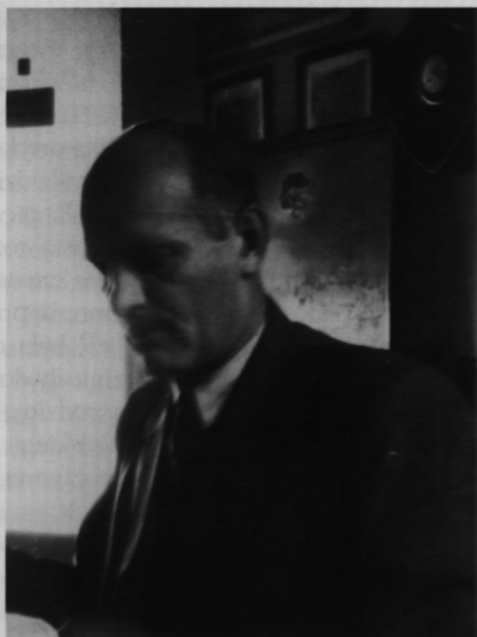
wiceprzewodniczącej zarządu Oddziału. Kilka swych publikacji poświęciła dziejom Woli: *Rola Woli w obronie Warszawy we wrześniu 1939 r.*¹⁴, *Wola w okresie międzywojennym 1916-1939*¹⁵ i *Elekcja na Woli*¹⁶. Pod koniec życia ukazały się też drukiem dwie jej prace, dotyczące Muzeum Historycznego m. st. Warszawy: *Dzieje kolekcjonerstwa warszawianów i powstanie Muzeum Dawnej Warszawy*¹⁷ i *Wystawa stała*¹⁸.

A. Sokołowska przeszła na emeryturę w dniu 29 lutego 1972 r. Następnie przez dwa miesiące pracowała jeszcze w Muzeum w niepełnym wymiarze pracy. W końcu 1973 r. zgodziła się współpracować z Muzeum przy opracowaniu scenariusza ekspozycji stałej dla powstającego oddziału Muzeum Woli. Praca ta została przerwana w początkowej fazie. W dniu 29 stycznia 1974 r. została śmiertelnie potrącona przez samochód. Pochowana została na warszawskim cmentarzu ewangelicko-augsburskim. Odznaczona była Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski i Złotą Odznaką za Zasługi dla Warszawy.

Oprac. Stanisław Konarski

ADAM SŁOMCZYŃSKI

Adam Brzysław Słomczyński, archiwista, dziejopis Warszawy i organizator jej instytucji kulturalnych przyszedł na świat 12 IX 1903 r. w Kleczewie pow. Słupca w woj. poznańskim, jako syn Janiny z Piętków i Józefa, reagenta i sędziego. Do szkoły chodził w Ciechanowcu, Warszawie

¹⁴ [w:] *Wrzesień na Woli*, Warszawa 1968, s. 18-25.

¹⁵ [w:] *Wola 1916-1939*, Warszawa 1969, s. 5-25.

¹⁶ [w:] *VI wieków Woli*, Warszawa 1970, s. 71-87.

¹⁷ [w:] *Muzeum Historyczne Warszawy*, Warszawa 1973, s. 5-39.

¹⁸ Tamże, s. 138-154.